

Ayetin Hadisler Işığında Açıklaması

<"xml encoding="UTF-8?">

Ayetin Hadisler Işığında Açıklaması

el-Kâfî adlı eserde, müellif kendi rivayet zinciriyle Zûrare'den şöyle rivayet eder: İmam Bâkır'a (a.s) sordum: "Meshin başın bir kısmına ve ayakların bir kısmına olmasını nereden bildin (çıkardın) ve söyledin?" İmam (a.s) güldü ve buyurdu: "Ey Zûrare, bunu Resulullah (s.a.a) söyledi ve Allah katından gelen kitap da bu açıklamayı içermektedir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur: 'Feğsilû vucûhekum =yüzlerinizi yıkayın.'

Bu ifadeden anlıyoruz ki, yüzün tamamı yıkanmalıdır. Ardından 've dirseklere kadar ellerinizi' buyurmuştur. Dirseklere kadar elleri yüzlere atfedilmiş ve bitişik kılınmıştır. Dolayısıyla dirseklere kadar ellerin yıkanmasının gerektiğini öğrenmiş oluyoruz."

"Sonra ayetin akışını bölerek 'Meshedin, başlarınızı.' buyurmuştur. Ayetin orijinalinde 'bi-ruûsikum'buyurduğu için 'ba'harf-i cerrinin fonksiyonundan hareketle, başın bir kısmının meshedilmesi gerektiğini öğreniyoruz. Sonra elleri yüzle ilintilendirdiği gibi ayakları da başla ilintilendirerek, 've üzerindeki çıkıntıya kadar ayaklarınızı' buyurmuştur. Ayakların başla ilintilendirildiğini görünce, ayakların bir kısmının yıkanması gerektiğini öğreniyoruz. Sonra Resulullah (s.a.a) bunu halka açıkladı; ama onlar bu açıklamaları yitirdiler."

"Ardından yüce Allah şöyle buyurmuştur: 'su bulamadığınız takdirde, doğası üzere olan yeryüzüne yönelin. Ondan yüzleriniz ve ellerinizin bir kısmına meshedin.' Suyun bulunamaması durumunda ab-destin askıya alınması öngörülünce, yıkanması gereken organların bir kısmı için meshetme öngörüldü. Çünkü yüce Allah, 'bi-vucûhikum' buyurmuştur. Sonra buna, 'eydikum=elleriniz' ifadesini eklemiştir. Ardından 'ondan', yani bu teyemmümden buyurmuştur.

Çünkü Allah,elin bütün yüze çekilmeyeceğini biliyor; çünkü teyemmüm esnasında elin ayasının bir kısmına toz bulaşmakta, bir kısmına da bulaşmamaktadır. Ardından şöyle buyurmuştur:

'Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemiyor.' Güçlükten maksat sıkıntıya sokmaktır."

[Füru-u Kâfî, c.3, s.30, h:4]

Aynı eserde, müellif kendi rivayet zinciriyle Zûrare ve Bukeyr'den nakleder ki: Bu iki zat, İmam Bâkır'dan (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) nasıl abdest aldığını sorarlar. Bunun üzerine İmam içi su dolu bir leğen -veya küçük bir kap- ister. Sağ elini suya daldırır ve ondan bir avuç alarak yüzüne döker, onunla yüzünü yıkar.

Sonra sol elini suya sokar, avucunu doldurur, sağ kolunun üzerine döker, onunla kolunu dirsekten avuca doğru yıkar, avuçtan dirseğe doğru yıkamaz. Sonra sağ avucunu doldurur, dirsekten başlayarak sol kolunun üzerine boşaltır. Sağ koluna uyguladığını sol koluna da uygular. Sonra başını ve iki ayağını avucunun ıslaklığıyla mesheder. Bu esnada ellerini yeniden su ile ıslatmaz.

Ravi sonra şöyle diyor: İmam parmaklarını papucunun tasmaşının altına sokmazdı. Sonra şöyle derdi: "Allah buyurur ki: 'Namaza durmak istediğiniz zaman, yüzlerinizi ve...ellerinizi yıkayın' Şu hâlde yüzde yıkanmamış bir yer bırakmamak gerekir. Ellerin de dirseklere kadar yıkanmasını emretmiştir. Dolayısıyla dirseklere kadar ellerin yıkanmamış bir yerinin bırakılmaması lazım gelir. Çünkü yüce Allah, 'yüzlerinizi ve dirseklere kadar

ellerinizi yıkayın' buyurmuştur. Sonra, 'başınızın bir kısmını ve üzerindeki çıkıntıya kadar ayaklarınızın bir kısmını meshedin' buyurmuştur. Dolayısıyla bir insan başının bir kısmını ve ayağının kâabı ile parmakları arasında kalan kısmından bir yerini meshederse yükümlülüğünü yerine getirmiş olur."

Ravilerden biri der ki: Bunun üzerine ikimiz (Zûrare ve Bukeyr) sorduk: "İki kâab nerededir?" Buyurdu ki: "Burası, bacak kemiğinin bitiş noktasındaki eklem bölgesinin aşağısında yer alırlar." Dedik ki: "Bu gösterdiğin [eklemin üstündeki kemiği kastederek] nedir?" Buyurdu ki: "Bu bacak kemiğidir. Kâab onun aşağısında olur." Dedik ki:

"Allah işlerini düzeltsin, yüzün ve kolların yıkanması için birer avuç su yeter mi?" Buyurdu ki: Evet, ama suyun dikkatle tüm organa dökülmesi şarttır. İki avuç [biri yüz için, biri de bilek için] su bu hususta yeterli olabilir." [Füru-u Kâfî, c.3, s.25-26, h:4]

Ben derim ki: Bu rivayet meşhurdur. Ayyâşî, Bukeyr ve Zürrare kanalıyla İmam Bâkır'dan (a.s), aynı şekilde Abdullah b. Süleyman kanalıyla da İmam Bâkır'dan (a.s) aynısını rivayet etmiştir.

[2]Bu ve bundan önceki rivayetin anlamını yansıtan başka rivayetler de vardır.

Tefsir-ul Burhan'da, Ayyâşî Zürrare b. A'yen'den ve Ebu Hanife Ebu Bekir b. Hazm'dan şöyle rivayet eder: Adamın biri abdest aldı ve Mest üzerine meshetti. Sonra mescide girerek namaz kıldı. Bu sırada Hz. Ali (a.s) mescide girdi ve adamın boynuna ayağını bastırarak, "Ya- zıklar olsun sana, abdestsiz mi namaz kılıyorsun?" buyurdu. Adam,

"Böyle yapmamı Ömer b. Hattab emretti" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali adamın elinden tutarak Ömer'in yanına götürdü ve "Bak, bu adam senin adına neler söylüyor?" dedi ve sesini de yükseltti. Ömer: "Evet, ben emrettim, çünkü Resulullah (s.a.a) mest üzerine meshetti" dedi. Ali, "Mâide suresinden önce mi, sonra mı?" diye sordu. Ömer,

"Bilmiyorum" dedi. Ali, "Peki, bilmediğin bir şey hakkında nasıl fetva veriyorsun? Mest üzerine meshetmeyi, Mâide suresi geçersiz kılmıştır."

Ben derim ki: Rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla Ömer zamanında mest üzerine meshetme hususunda görüş ayrılıkları yaygınlaşmıştı ve yine rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla Ali (a.s) bu uygulamanın Mâide suresinin ilgili ayetiyle neshedildiği görüşündeydi. Bu nedenle bazıları Berâ Bilal ve Cerir

b. Abdullah gibi bazı zatlardan, onların Resulullah'ın (s.a.a) Mâide suresinin inişinden sonra da mest üzerine meshettiği yönünde görüş belirttiklerini rivayet etmiştir.

[3] Fakat bu tür rivayetler problemlidir. Çünkü bu görüşte olan, iddia edilen neshin ayete dayanmadığını sanmıştır. Oysa onların sandığı gibi değil; çünkü ayet, kâaba kadar ayakların meshedilmesini öngörüyor. Mest ise ayağın bir parçası değildir. Aşağıdaki rivayetin anlamı da budur.

Ayyâşî kendi tefsirinde Muhammed b. Ahmed el-Horasanî'den aradaki ravilere yer vermeksizin şöyle rivayet eder: "Emir-ül Müminin'in (a.s) yanına bir adam geldi ve ona mest üzerine meshetmenin hükmünü sordu. Hz. Ali (a.s) bir süre başını eğerek yere baktı, sonra başını kaldırarak dedi ki: Yüce Allah kullarına temizliği emretti.

Bunu organlar arasında bölüştürdü; bundan yüze bir, başa bir, ayaklara bir ve ellere bir pay ayırdı. Eğer senin mestlerin, bu saydığın organlardan birinin bir parçası ise onlara meshedebilirsin." [c.1, s.301, h:59]

Aynı eserde şöyle rivayet edilir: Hasan b. Zeyd İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) şöyle aktardı: Hz. Ali (a.s) Ömer zamanında, mest üzerine meshetme hususunda başkalarıyla ihtilafa düştü. Karşıt görüşü savunanlar: "Biz Resulullah'ın (s.a.a) mest üzerine meshettiğini gördük." diyorlardı. Ali (a.s) ise onlara soruyordu:

"Mâide suresinin inişinden önce mi, sonra mı?" Onlar, "Bilmiyoruz"karşılığını verince, Ali (a.s) "Ama ben biliyorum ki, Mâide suresi inince Resulullah (s.a.a) mest üzerine meshetmeyi terk etti. Eşeğin sırtına meshetmek bana göre meste meshetmekten daha sevimlidir." dedi. Daha sonra İmam şu ayeti okudu: "Ey inananlar... dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızın bir kısmını ve üzerindeki çıkıntıya kadar ayaklarınızın bir kısmını meshedin." [c.1, s.301-302, h:62]

[1]- [el-Menar Tefsiri, c.6, s.229]

[2]- [Tefsir-ul Ayyâşî, c.1, s.298-299, h:51 ve s.300, h:56]

[3]- el-Menar tefsiri, c.6, s.237